

Kljunati oljkov rilčkar *Rhodocytus cribripennis* (Desbrochers des Loges, 1869)
(*Coleoptera, Curculionoidea, Rhynchitidae, Rhodocytus*)

Sistematika: *Rhodocytus cribripennis* (Desbrochers des Loges, 1869)

Sinonima: *Rhynchites* (Coenorrhynchus) *cribripennis* Desbrochers, 1869
Rhynchites ruber Schilsky, 1903, nec Fairmaire, 1859

Razširjena imena:

Maslinin svrdlaš, punteruolo dell'olivo, rhynchite de l'olivier, olive fruit curculio, twig cutter, gorgojo de las acetunas

Status: kljunati oljkov rilčkar (v nadaljevanju KOR) v EU ne spada med karantenske škodljive organizme.

Geografska razširjenost: Vrsta izvira iz palearktične favnistične cone. Prisoten je na Hrvaškem (v Istri in Kvarnerju), srednji Italiji, Korsiki, Malti, Grčiji, Turčiji, južni Rusiji in v Mali Aziji. V Sloveniji je bil KOR prvič ugotovljen poleti 2014 v zaledju Slovenske Istre.

Gostiteljske rastline: Domača oljka (*Olea europea* subsp. *europaea*) tudi divja oljka (*Olea oleaster*) na katerih lahko dokonča cel razvojni cikel. Pojavlja se tudi na ozkolistni zeleniki (*Phyllirea angustifolia*) in pravem jasmínu (*Jasminum officinalis*), kjer se na listih dopolnilno prehranjuje.

Opis in biologija:

Odrasel hrošček meri v dolžino 5,6-6,0 mm. Večina telesa je opečnato rdeče - rahlo svetlikajoče barve. Rilček je rahlo usločen, velikosti kot ostanek glave in oprsja skupaj. Pokrovke kril so močno razbrazdane. Je dober letalec. Pojavlja se od začetka meseca maja do konca avgusta. Na začetku se hrani z listnimi brsti, listi in cvetovi, kasneje pa z vbodi v drobne plodove, velikosti približno 5 mm ali večje.

Jajčece je eliptične oblike, citronsko rumene barve, velikosti 0,6x0,4 mm. Samica KOR odlaga jajčeca v vbodne odprtine, ki jih naredi z rilčkom z rilčkom v plodovih oljk od začetka julija do konca avgusta.

Odrasla ličinka je breznoga običajno upognjena v obliki črke C, iztegnjena dolžine 7 mm in debeline 2,8 mm. Običajno je barva telesa blede krem barve. Glava je rdeče rjave barve s črnimi čeljustmi. Telo je sestavljeno iz 13 členov, od katerih je zadnji izrazito manjši. Embrionalni razvoj ličinke traja približno deset dni. Ličinka se zavrti v že olesenelo koščico in izje jedro koščice. Odrasla ličinka zapusti plod, se spusti na tla in se zarije v zemljo, kjer se zabubi.

Slika 1: Kljunati oljkov rilčkar- odrasel hrošček (n.v. 6 mm) (Foto: G. Seljak)

Slika 2: Kljunati oljkov rilčkar- ličinka (n.v. 7 mm) (Foto: M. Jančar)

Slika 3: Poškodovani in posušen plodič (foto: B. Hlevnjak Pastrovicchio)

Slika 4: Poškodovani plodiči (foto: B. Hlevnjak Pastrovicchio)

Slika 5: Poškodovani plodovi (Foto: M. Jančar)

Slika 6: Vbodi v plodu – povečano 10x (Foto: M. Jančar)

Buba je rahlo upognjena, čokata, dolžine 4,3 mm in širine 2,8 mm, belkaste barve z nekoliko temnejšimi pegami v predelu oči. Odrasli hroščki se izležejo proti koncu poletja, a ostanejo v bubini kamrici v mirovanju do naslednje pomladi. Nekateri osebkovi v mirovanju preživijo v tleh še celo naslednjo sezono in izletijo šele naslednjo pomlad.

Gospodarska škoda:

Škodo povzročajo odrasli hroščki in sicer najprej z objedanjem lističev, uničevanjem brstov in mladih poganjkov. Največjo škodo povzročajo z objedanjem mladih plodičev do faze utrjevanja koščice, s čimer povzročijo sušenje in odpadanje le teh iz krošnje. Kasnejši napadi rilčkarja (konec avgusta in del septembra) ne povzročajo odpadanja plodov oljke, vendar poškodovani plodovi vsebujejo tudi do tretjino manj olja kot zdravi

Poti prenosa: Na že ustaljenem območju se KOR širi s preletom.

Metode spremljanja:

Spremljanje imaga

Ni še na razpolago primernih vab, s katerimi bi na enostaven način spremljali navzočnost KOR v oljčniku. Njegovo prisotnost preverjamo z otresanjem vej v juniju in juliju, ko se pojavlja hrošček, kakor tudi škoda, ki jo povzroča v oljčnikih. Veje otresamo na podstavljeno folijo na tleh, na entomološko ponjavo ali na druge primerne ponjave zgodaj zjutraj, ko so hroščki zaradi nižjih temperatur še otrpli in manj gibljivi.

Spremljanje napadenosti plodov

Na plodovih iščemo vbode, ki jih z rilčkom povzroča škodljivec. Plodove pregledujemo od utrjevanja koščice plodov dalje na morebitno prisotnost jajčec v vbodnih odprtinah oziroma ličinke v jedru koščice.

Ukrepi za obvladovanje

Preventivni ukrepi: V primeru močnejšega napada škodljivca pridejo v poštev kot alternativa oziroma dopolnitev h kemičnemu varstvu preventivni ukrepi, ki vplivajo na zmanjšanje populacije in oviranje razvoja KOR. Takšna agrotehnična ukrepa sta pobiranje in odstranjevanje poškodovanih odpadlih plodov ter mehanska obdelava tal pred izletom odraslih hroščev iz bubinih kamric.

Kurativni ukrepi:

V Sloveniji je pripravek Decis 2,5 EC dovoljen za manjšo uporabo **na oljkah** za zatiranje **kljunatega oljkovega rilčkarja** (*Rhodocytus cribripennis*) v odmerku 0,5 L/ha (5 mL na 10 L vode na 100 m²) ob porabi 1500 L vode/ha.

S sredstvom se prvič tretira, ko je presežen prag gospodarske škode oziroma v skladu z napovedjo opazovalno napovedovalne službe za varstvo rastlin.